

Bernard Aikema

Een tekening van Girolamo Brusaferrero in het Rijksprentenkabinet

Deze korte notitie is bedoeld als hommage aan het kennerschap van Lieneke Frerichs, vroeger verbonden aan het Rijksprentenkabinet en speciaal belast met de zorg voor de Italiaanse tekeningen. Van haar stamt, blijkens een notitie op het passepartout, de gedachte om een anonieme tekening, die voorzien is van een oud opschrift 'Sebastian Rizzi' (afb. 1) toe te schrijven aan de in brede kring weinig bekende Girolamo Brusaferrero. Ik moet eerlijk bekennen dat ik, bij de selectie voor de tentoonstelling *Disegni veneti di collezioni olandesi*, in 1985 in Venetië en Florence gehouden, niet al te veel aandacht aan dit blad heb geschonken. De stijl is ontegenzeggelijk Venetiaans en doet aan Sebastiano Ricci denken maar de lijnvoering maakt een weinig subtiele, zelfs grove indruk, hetgeen een toeschrijving van de tekening aan de briljante wegbereider van het Venetiaanse Settecento zelf bij voorbaat uitsluit. Girolamo Brusaferrero (1677-1745) is een uit Venetië afkomstige kunstenaar die in zijn tamelijk uitgebreide schilderkunstige oeuvre uitging van de stijl van Nicolò Bambini maar die zich daarnaast ook gevoelig toonde voor de meer gracieuze figuren en het lichtere coloriet van Sebastiano Ricci. Vanuit deze achtergrond moet de gedachte zijn ontstaan om de naam van Brusaferrero met het Amsterdamse blad te associëren. Maar het bleef bij een hypothese, aangezien tot op heden nauwelijks tekeningen met enige zekerheid aan de kunstenaar waren toe te

schrijven. Het idee van mevrouw Frerichs blijkt bevestigd te kunnen worden door de recente publicatie van een altaarstuk van Girolamo Brusaferrero, waarvoor de hier besproken tekening als compositieschets heeft gediend (afb. 2).² Het schilderij, dat de Madonna van Loreto met het Christuskind en de heiligen Carlo Borromeo, Francesco di Paola en Spiridion voorstelt, bevindt zich in de kerk van San Giovanni Decollato, beter bekend als San Zan Degolà, in Venetië. Uit een korte bestudering van de compositie blijkt, dat de tekening in het Rijksprentenkabinet in de weergave van enkele details afwijkt van het altaarstuk; deze omstandigheid sluit de mogelijkheid dat het met grote vrijheid geschetste blad een copie zou zijn, in elk geval uit.

Een aantal jaren geleden werden door Egidio Martini en Alessandro Bettagno voor een tweetal schilderijen van Brusaferrero voorbereidende studies ontdekt.³ Het Amsterdamse blad kan nu als derde worden toegevoegd. Het draagt bij tot een overzichtelijker beeld van Brusaferrero's getekende oeuvre, dat door recente, niet altijd overtuigende toeschrijvingen op basis van stilistische criteria, tot een weinig samenhangend geheel was uitgegroeid.⁴

Afb. 1. Girolamo Brusferro,
Compositieschets voor
altaarstuk in San Giovanni
Decollato, Venetië.
Pen in zwart over zwart krijt,
grijs gewassen, 309 x 106 mm.
Rijksprentenkabinet, Amster-
dam.

Afb. 2. Girolamo Brusafello, Altaarstuk met de
Madonna van Loreto met het Christuskind
en de heiligen Carlo Borromeo,
Francesco di Paola en Spiridon.
San Giovanni Decollato, Venetië.

Noten

¹ Inv.nr. '48:337, 309 × 106 mm, pen in zwart over zwart krijt, grijs gewassen.

² R. Lucchetta, 'Girolamo Brusaferrò: precisazioni ed aggiunte al catalogo', in: *Arte Veneta* 41 (1987), pp. 78-78, 81, afb. 9. Het doek, dat 190 bij 112 cm meet, verkeert in een slechte staat en werd niet lang geleden overgebracht naar het restauratie-atelier van San Gregorio in Venetië. Voor de foto ben ik veel dank verschuldigd aan dr. Adriana Ruggeri-Augusti van de Soprintendenza ai Beni Artistici di Venezia.

³ Het betreft hier een allegorie van Amerika in de Ca'Rezzonico in Venetië; voorstudie in Brunswick, Bowdoin College Museum of Art (E. Martini, *La pittura del Settecento veneto*, Udine 1981, p. 486, n. 99, afb. 459-460) en een schilderij met de dood van de heilige Avertano in de kerk van de Carmini in Venetië (E. Martini, *La pittura veneziana del Settecento*, Venezia 1964, p. 275, n. 262, afb. 244); voorstudie in de Albertina in Wenen (A. Bettagno, *Disegni di una collezione veneziana del Settecento*, Venezia 1966, p.88, nr. 117).

⁴ Ik doel hier met name op de bijdrage van Lucchetta, *op.cit.* (noot 2). Zo lijkt mij de op p. 86, afb. 16 onder de vermoedelijk foutieve titel *Polyphemus en Galatea* afgebeelde tekening uit de Kunsthalle te Bremen een werk van Giovanni Fontana; vergelijk de serie tekeningen van diens hand in het Rijksprentenkabinet (B. Aikema en B. W. Meijjer, *Disegni veneti di collezioni olandesi*, Venezia/Firenze 1985, pp. 119-20, nr. 111).